

**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса

**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організований злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

ЗМІСТ

Вступне слово С. Ківалова.....	29
Cuvânt de deschidere O. Cataraga.....	33
Вступне слово Д. Кішка.....	35
Секція 1	
ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ ВИДАМ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....	37
Лариса АРКУША	
СИТУАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК СПОСІБ КОМПЛЕКСНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГРУПОВАННЯМИ.....	37
Наталія БАСАЛЮК	
СУДОВО-ХІМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНОМУ НАРКОБІЗНЕСУ.....	41
Олег БАУЛІН, Антон ПОЛЯНСЬКИЙ	
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ.....	46
Маркіян БІЛІНСЬКИЙ	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПІДРОБКОЮ ДОКУМЕНТІВ І ГРОШОВИХ ЗНАКІВ.....	51
Viorica VOZIAN, Olga CATARAGA	
EXPERTIZA JUDICIARĂ DE AUTOR: ÎNTRE LINGVISTICĂ ȘI INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ. METODE, APLICAȚII ȘI PROVOCĂRI.....	54
Владислава ГОНЧАРУК	
ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЩОДО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	62
Олена ДРОБИШЕВА, Ірина ІВАНСЬКА, Оксана МАЦЮК	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПОРІВНЯЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	65
Альона ДЕСЯТНИК	
ПИСЬМОВА МОВА ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ВИКОНАВЦІВ РУКОПИСУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ.....	70
Ольга ЄРОФЕЄВА	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ДОКУМЕНТІВ НА ПРАВО НА СПАДЩИНУ.....	74

Баулін Олег

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу наукової та нормативно-методичної діяльності
Київського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7858-1955>
електронна адреса: baulin_ov@ukr.net*

Полянський Антон

*доктор юридичних наук, професор, завідувач лабораторії організації наукової,
методичної діяльності, нормативного забезпечення, міжнародного
співробітництва та підготовки експертів Київського науково-дослідного
інституту судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1684-7567>
e-mail: anton_polianskyi@ukr.net*

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА У ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ

У тезах розглянуто використання можливостей судової експертизи як засобу протидії організованої злочинності. Визначено види судових експертиз, проведення яких сприяє доказуванню проявів організованої злочинності.

Ключові слова: експертиза, судова експертиза, досудове розслідування, кримінальне судочинство, організована злочинна група, злочинна організація.

Baulin Oleg

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Scientific and Regulatory-Methodological Activities Kyiv Research Institute of Forensic Examinations Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Polianskyi Anton

Doctor of Law, Professor, Head of the Laboratory for the Organization of Scientific and Methodological Activities, Regulatory Support, International Cooperation, and Expert Training at the Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv, Ukraine

FORENSIC EXPERTISE IN COMBATING ORGANIZED CRIME

The theses discuss the use of judicial expertise as a means of combating organized crime. The types of judicial examinations that contribute to proving manifestations of organized crime are identified.

Keywords: expertise, forensic examination, pre-trial investigation, criminal proceedings, organized criminal group, criminal organization

Організована злочинність являє собою складне соціальне явище, суспільна небезпека якого зумовлена наявністю в ньому стійких керованих своїми лідерами співтовариств і груп осіб, вчинення кримінальних правопорушень для яких є промислом, а існування забезпечується системою захисту від правосуддя, державного управління та інших форм публічного контролю завдяки використанню насильства, залякування, шантажу, корупції та інших протиправних засобів впливу.

У криміналістиці розрізняють два шляхи розвитку організованої злочинності: заборонені види діяльності (незаконний обіг наркотиків, відмивання грошей, проституція, азартні ігри тощо) та злочинна діяльність у сфері економіки [1, с. 464]. Також виокремлюють організовані злочинні групи (далі - ОЗГ) з вузькою (обмеженою певною сферою злочинної діяльності, наприклад, шахрайство з фінансовими ресурсами) і універсальною (коли декілька видів злочинної діяльності, пов'язані поміж собою) спеціалізацією [2, с. 289]. При цьому, базовим елементом організованої злочинності завжди виступають кримінально карані діяння як головні засоби досягнення злочинної мети будь-якого організованого злочинного формування - отримання максимальної матеріальної (як прибутків від постійного злочинного бізнесу) чи іншої вигоди у певний період вчинення таких діянь на певній території.

В останні роки під впливом повномасштабної військової агресії РФ проти України відбулась суттєва трансформація організованої злочинності, яка адаптувавшись до умов воєнного стану, для отримання прибутків від спричиненої війною дестабілізації економіки, міжнародних відносин і соціально-політичного життя нашої країни почала активно освоювати оборонну, гуманітарну та інші нові для неї сфери. В її структурі значно зросли контрабанда, торгівля людьми, онлайн-шахрайства та кіберзлочини, з'явилися економічна підривна діяльність і корупційні схеми, пов'язані з мобілізацією, незаконним перетином кордонів, військовими закупівлями, розкраданням бюджетних коштів та гуманітарної допомоги тощо.

Кримінальний кодекс України (далі – КК України) передбачає такі форми організованої злочинності: організована група, злочинна організація та злочинна спільнота, що різняться за структурою, кількістю учасників, спеціальною метою, ступенем організованості та суспільної небезпеки (ч. 3, ч. 4 ст. 28, ч. 4 ст. 255 КК України) [3]. За їх організацію та участь у них, за керівництво і сприяння учасникам злочинних організацій й укриття їх злочинної діяльності встановлена кримінальна відповідальність, а вчинення в їх складі певних видів кримінальних правопорушень (погроза вбивством, незаконне позбавлення волі, захоплення заручників тощо) впливає на юридичну кваліфікацію діянь та визначення міри покарання винуватих осіб (статті 129, 146, 147, 255, 256 та деякі інші статі КК України). Також передбачена кримінальна відповідальність за проведення

злочинних зібрань і здійснення злочинного впливу, зокрема «ворами в законі» (статті 255¹, 255², 255³ КК України).

Серед досить широкого кола обставин, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях категорії «організована злочинність» (про час і місце створення злочинного формування; сферу і територію його діяльності; цілі, устрій, напрями і предмети посягань, основні способи і особливості здійснення злочинної діяльності, з конкретизацією кожного її епізоду тощо), специфічним є з'ясування обставин, які стосуються суб'єктів та суб'єктивної сторони кожного складу кримінального правопорушення. Ця специфіка полягає в подоланні органами досудового розслідування системної протидії майже всіх учасників злочинного формування в отриманні стороною обвинувачення об'єктивної доказової інформації про існування ієрархії, психологічну атмосферу та особисті стосунки в їх угрупованні, про його засновників, лідерів та активних членів, про функції, ролі та обізнаність кожного члена щодо обставин злочинної діяльності та її окремих епізодів, про їх інформаторів, корупційні зв'язки і способи комунікації тощо. Через існуючу за звичай у таких формуваннях конспірацію, приховану від інших осіб комунікацію та зрозумілу лише членам формування сигналізацію й мовлення, а також наперед узгодженої між ними легенди для бажаного їм виправдувального пояснення своєї поведінки, проведення допитів стає неефективним, а зібрати докази про вказані обставини можливо лише шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій та подальшого експертного дослідження їхніх результатів.

Важливість залучення експертів для викриття конкретних проявів організованої злочинності доведена чисельними прикладами вдалого використання можливостей імунологічних, судово-медичних, трасологічних, дактилоскопічних, фоноскопичних та інших видів судових експертиз [4, с. 79-80].

Дійсно, для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях щодо проявів організованої злочинності та злочинного впливу, використовується широкий спектр експертиз, проведення яких спрямоване на встановлення факту існування організованої групи, злочинної організації чи спільноти, наявності в ній ієрархічної побудови, статусу учасників, джерел і способів фінансування, комунікації, здійснення злочинного впливу тощо. При цьому, за цільовим призначенням судових експертиз провідними у протидії проявам організованої злочинності вважаємо:

1. Експертизи, що проводяться для доказування комунікації та ієрархії в ОЗГ та злочинних організаціях. Вони є вкрай важливими для встановлення зав'язків між їх учасниками і ролі кожного з них у злочинній діяльності, фактів здійснення керівництва чи злочинного впливу. До них належать: лінгвістична експертиза мовлення, експертиза відео-, звукозапису, комп'ютерно-технічна експертиза; експертиза електронних комунікацій.

Лінгвістична експертиза мовлення, в межах якої проводяться авторознавчі та семантико-текстуальні дослідження, дозволяє з'ясувати зміст усних чи письмових

Section 1. Expert provision of counteraction against certain types of organized crime

повідомлень, зокрема, зафіксованих у відео-, фонограмах, та визначити їх спрямованість на здійснення керівництва учасниками групи або злочинного впливу. Під час її проведення експерт аналізує лексику і фразеологію на наявність кримінального жаргону. Встановлює, чи належить текст конкретній особі, певному «вору в законі». Семантико-текстуальні експертизи дозволяють вирішувати питання: Які значення мають слова, словосполучення, фрази, зафіксовані в тексті або повідомленні, промові, що підлягають дослідженню? Чи містять вони висловлювання, виражені у формі спонукання або закликів до певних дій чи погрози щодо вчинення певних дій та яких саме; пропозиції, обіцянки, прийняття або спонукання до надання будь-якої вигоди?

Під час проведення експертизи відео-, звукозапису досліджуються записи розмов для ідентифікації голосів та мовлення осіб, наприклад керівника чи активних учасників злочинної організації, відомого «вора в законі». При її проведенні експертами також встановлюється зміст розмов, що стосуються організації злочинної діяльності.

Експертиза електронних комунікацій використовується для дослідження мереж електронних комунікацій та їх складових, радіобладнання, радіоелектронних засобів, випромінювальних пристроїв та інформації, що ними передається, приймається та обробляється. Основними завданнями комп'ютерно-технічної експертизи є встановлення обставин, пов'язаних із використанням комп'ютерно-технічних засобів, виявлення і дослідження електронної інформації, що містяться на комп'ютерних носіях. Дослідження носіїв цієї інформації (телефонів, комп'ютерів, серверів) дозволяє виявити дані, що підтверджують комунікацію учасників організованої злочинної групи чи злочинної організації, їх структуру, операції, плани тощо.

2. Експертизи, проведення яких використовується для доказування фінансової діяльності (злочинного доходу) організованої групи чи злочинної організації, оскільки саме фінансова складова є однією з характерних ознак злочинної спільноти. Зокрема, економічна (бухгалтерського та податкового обліку; фінансово-господарської діяльності; фінансово-кредитних операцій) експертиза встановлює джерела та розміри злочинних доходів, легалізацію (відмивання) коштів, схеми фінансування злочинної спільноти та її членів (зокрема, «общака»). Під час її проведення експерт аналізує фінансові документи, банківські операції, звітність. Товарознавча та оціночна експертизи мають завданням визначення вартості майна, отриманого злочинним шляхом, та розміру збитків, завданих злочинною діяльністю.

3. Інші види експертизи, що допомагають встановити обставини вчинення окремих протиправних діянь як певних складових чи епізодів злочинної діяльності групи, певні дії за вказівками її організатора. Так, почеркознавча експертиза здатна визначити виконавця рукописного тексту або підпису на документах, пов'язаних із діяльністю організованого злочинного угруповання. Технічна експертиза документів дозволяє встановити подробиці документів,

печаток, штампів (наприклад, у випадку їх використання для відмивання «брудних» коштів). Балістична, трасологічна, вибухотехнічна, експертизи призначаються, якщо злочинна діяльність включала насильницькі злочини, використання зброї чи вибухівки. Психологічна експертиза призначається для встановлення психологічного впливу або ролі особи в ієрархії, що важливо для доказування злочинного впливу.

Кримінальні провадження щодо проявів організованої злочинності багатоепізодні (включають корупцію, насильницькі, економічні та інші злочини), в них зазвичай призначається комплекс експертиз або комплексні експертизи. І слідчому для ефективного використання результатів даних експертиз потрібно це враховувати. На практиці тактичні помилки в призначенні експертиз призводять до збільшення строків розслідування, необхідності повторного проведення процесуальних дій та інших негативних наслідків.

Перелік використаних джерел:

1. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т. В. Варфоломеева, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 504 с.
2. Криміналістика: Підручник: у 2 т. Т. 2 / В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін. / За ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 328 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Мінка П. Я., Чаплинський К. О. Тактика розслідування злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський гуманітарний університет, 2007. 223 с.